

זמן קריאת שמע של ערבית הוא משנראו שלשה כוכבים קטנים בשמים. וביום המעונן ימתין עשרים רגע מסוף שקיעת החמה. אם הקדימו הציבור להתפלל תפלת ערבית לפני זמנה חייבים לקראה משיגיע זמנה, ויקראו בלי ברכותיה. ישתדל אדם לקרוא ק"ש של ערבית מיד עם צאת הכוכבים ומכל מקום לא יתאחר עד אחרי חצות הלילה ובשעת הדחק קורא עד עלות עמוד השחר. על כן ימנע אדם מלעסוק חצי שעה לפני זמן קריאת שמע בשום דבר שעלול לבטלו מקיום המצוה.

וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עֲוֹן וְלֹא יִשְׁחִית וְהִרְפָּה לְהַשִּׁיב אִפּוֹ וְלֹא יַעֲרִי כָל-חַמְתּוֹ: יְהוָה הוֹשִׁיעָה. הַמֶּלֶךְ יַעֲגֵנוּ בַיּוֹם-קָרָאנוּ:

בְּרָכוּ אֶת-יְהוָה הַמְּבָרֵךְ:

אומר שליח-צבור
בקול רם

בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

והקהל עונים
וחס"ץ חוזר ועונה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בְּדַבְּרוֹ מַעֲרִיב עַרְבִים, בְּחִקְמָה פּוֹתֵחַ שַׁעֲרִים, וּבְתַבּוּנָה מְשַׁנֶּה עֵתִים, וּמַחְלִיף

אשר בדברו מעריב ערבים. חכמי הטבע כתבו כי החושך לא נברא והוא רק העדר האור. ובתורתנו הקדושה לא כתוב ויאמר ה' יהי ערב או יהיה חשך רק יהי אור (בראשית א', ג'), אבל החושך ממילא נברא. ורס"ג בספרו האמונות והדעות (מאמר ראשון, פרק ג') כתב: החושך אינו הפך האור אבל הוא העדר האור וכו' ואני יודע כי האלקים סיפר על עצמו שהוא יוצר אור ובורא חושך (ישעיה מ"ה, ז') ואומר במה שהוא נאות למוחש הזה כי הוא ברא האויר המקבל האור והחושך במציאה והעדר. וכתבו המפרשים (עיין רמב"ן בראשית א', א' ומורה נבוכים ח"ג, פ"י) ששם בריאה יונח על הוצאת דבר מן ההעדר המוחלט אל המציאות. אבל יצירה היא יצירת הצורה המתדבקת, ועשיה היא גמר הדבר. ולכן לא נאמר יוצר אור וחושך, — כי החושך אינו דבר ואין לו צורה — רק יוצר אור ובורא חשך. כלומר שהוציא מן ההעדר, מציאות הסובלת את החושך. לכן אומרים אשר בדברו מעריב ערבים ואין אומרים אשר בדברו נעשו ערבים, כי הערב לא נעשה. ועיין במלבי"ם (ישעיה מ"ה, ז') על הפסוק יוצר אור ובורא חשך.

ובתבונה משנה עתים ומחליף את הזמנים. ההבדל שבין עת וזמן הוא זה, שזמן הוא המשך השהות שבו יקרו ויאתיו המקרים והמאורעות. כי המשך לבד בלי המקרים אשר יתרחשו בו אינו נכנס בגדר זמן, שהרי אין בהמשך התמהמהות המציאות שום שינוי ותמורה רק המשכה בלבד וזה אינו כלום. אלא שהוא הכנה וחזמנת מקום למקרים אשר יקרו, לכן נקרא זמן מלשון זימון. אולם שעות השינויים

אֶת-הַזְּמַנִּים, וּמִסֹּדֵר אֶת-הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בְּרִקְיעַ כְּרִצּוֹנוֹ.
 בּוֹרָא יוֹם וְלַיְלָה, גּוֹלֵל אוֹר מִפְּנֵי חוֹשֶׁךְ וְחוֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר. וּמַעֲבִיר
 יוֹם וּמַבְיֵא לַיְלָה וּמַבְדִּיל בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה, יְהִנֵּה צְבָאוֹת שְׁמוֹ.
 אֵל חַי וְקַיִם תְּמִיד יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם נָעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה,
 הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים:

אֲהַבֵּת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ אֶהְבֵּת, תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים
 וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לְמַדָּת, עַל-כֵּן יְהִנֵּה אֱלֹהֵינוּ בְּשִׁכְבָּנוּ וּבְקוּמָנוּ
 בְּנִשְׁיַת בְּחֻקֶיךָ, וּנְשַׁמַּח בְּדַבְרֵי תוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם נָעַד, כִּי
 הֵם חַיֵּינוּ וְאֵרֶךְ יָמֵינוּ וּבָהֶם נִהְגֶּה יוֹמָם וְלַיְלָה. וְאֶהְבֵּתְךָ אֵל-תְּסִיר
 מִפָּנָנוּ לְעוֹלָמִים: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בעצמם גקראו עתים, כמו עת ספוד ועת רקוד (קהלת ג', ד'). והנה את הזמן אין
 ביד האדם לשנות, כמו יום ולילה, קיץ וחורף, אבל את העתים יש בידו לשנות,
 כמו עת רקוד ועת ספוד, ואם ירצה לא יספוד ולא ירקוד. אבל ביד ה' לשנות אף
 הזמן, כי לפעמים יבוא חום בימי החורף וקור בימי הקיץ, לכן אומרים משנה
 עתים וגם מתליף את הזמנים.

ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו. השי"ת מנהיג את העולם
 בדרך הטבע על ידי מערכת כוכבים, וכל כוכב פועל פעולתו המיוחדת לו, והבורא
 עולם ערכם וסדרם בסיבובם התמידי, למשול ביום ובלילה. אבל ביד ה' לשנות
 את סדר הכוכבים, כדאיחא במסכת שבת (קנ"ו, ע"א): מאי דעתך דקאי צדק
 במערב, מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח. וזהו מה שאומרים מסדר את הכוכבים
 במשמרותיהם ברקיע כרצונו, איך להשפיע בעולם.

גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור. כי אם היה בא אור היום פתאום אוי
 היה מויק לעין הרואה, וכן אם תבוא חשכת הלילה פתאום, יבולע לעין הרואה.
 לכן סידר ה' בחכמתו שאור היום וחושך הלילה באים מעט מעט, וזהו גולל אור
 מפני חושך וחושך מפני אור.

בשכבנו ובקומנו נשיח בחקיך ונשמח בדברי תורתך ובמצוותיך. אצל החוקים
 נאמר נשיח, ואצל התורה נאמר ונשמח, כי החוקים המה המצוות אשר לא נתגלה
 טעמם. לכן אומרים אף שאין אנו מבינים טעמם בכל זאת נשיח בהם, אבל
 בתורה ובמצוות שנתגלה טעמם נשמח בהם בחכמתם.

כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה. יתבאר טעמו על פי מה

הקורא קריאת שמע ביחיד אומר : אל מלך נאמן :

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד :

בלחש ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך
ובכל מאריך : והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום
על לבבך : ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך
ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך : וקשרתם לאות על ירך
והיו למטפת בין עיניך : וכתבתם על-מוזות ביתך ובשעריך :

והיה אם-שמע תשמעו אל-מצותי אשר אנכי מצוך
אתכם היום לאהבה את-יהוה אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם
ובכל נפשכם : ונתתי מטר-ארצכם בעתו יורה ומלקוש
ואספת דגנה ותירוש ויצהרך : ונתתי עשב בשדה לבהמתך
ואכלת ושבעת : השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם
ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם : וחרה אף-יהוה
בכם ועצר את-השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן
את-יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר יהוה
נתן לכם : ושמעתם את-דברי אלה על-לבבכם ועל-נפשכם
וקשרתם אתם לאות על-ידיכם והיו למטפת בין עיניכם :
ולמדתם אתם את-בניכם לדבר בם בשבתך בביתך

דאיתא בברכות (ח' ע"א) : אמרו ליה לר' יוחנן, איכא סבי בבבל. תמה ואמר,
למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב, אבל בחוצה לארץ לא. כיון דאמרי
ליה, מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר, היינו דאהני להו וכו'. לכן אומרים כי
הם חיינו ואורך ימינו. כלומר, אם בהם נהגה יומם ולילה אזי בזכות זה יתן לנו
הקב"ה חיים ואורך ימים.

וּבְלִבְתֶּךָ בְּדַרְדֵּךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וּכְתַבְתֶּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתֵּיכֶם לֵאמֹר לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־פְּנֵי כַּנְדִּיָּהֶם לְדֹרֹתָם
וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכֶּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית
וְרֵאיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם
וְלֹא־תִתְּלוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם
קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן.

אָמֵן, וְאִמּוּנָה כָּל־זֹאת, וְקִנְיָם עָלֵינוּ כִּי הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֵין זוּלָתוֹ, וְאִנְהֵנוּ יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד מְלָכִים, מִלְּכֵנוּ
הַגּוֹאֲלֵנוּ מִכַּף כָּל־הָעַרְיָצִים, הָאֵל הַנּוֹפֵר עָלֵינוּ מִצָּרֵינוּ וְהַמְשַׁלֵּם
גְּמוּלָה לְכָל־אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ, הַעֹשֶׂה גְדֻלוֹת עַד אֵין חֶקֶר וְנִפְלְאוֹת
עַד־אֵין מִסְפָּר, הַשֶּׁם בְּפִשְׁנוּ בְּחַיִּים וְלֹא־נִתֵּן לְמוֹט כְּגִלְגּוֹ,
הַמְדַרְיָקֵנוּ עַל־בְּמוֹת אוֹיְבֵינוּ וְיִרְם קִרְגָּנוּ עַל כָּל־שְׂנְאֵינוּ, הַעֹשֶׂה
לָנוּ נִסִּים וְנִקְמָה בְּפִרְעֵה אוֹתָת וּמוֹפְתִים בְּאֶדְמַת בְּנֵי חָם, הַמְּכַה
בְּעִבְרָתוֹ כָּל־בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וַיּוֹצֵא אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם לְחֵירוֹת
עוֹלָם: הַמְעַבִּיר בְּנֵי בֵּין גְּזֵרֵי יַם־סוּף, אֶת־רוֹדְפֵיהֶם וְאֶת־
שׂוֹנְאֵיהֶם בְּתַהוֹמוֹת טַבַּע: וְרָאוּ בְּנֵי גְבוּרָתוֹ שֶׁבָחוּ וְהוֹדוּ לְשִׁמּוֹ.
וּמִלְּכוּתוֹ בְּרִצּוֹן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם. מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנוּ שִׁיכָה
בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ בְּלִים:

מִי־כִמְכָה בְּאֵלִים, יְהוָה מִי כִמְכָה נְאֻדָּר בְּקִדְשׁ גּוֹרָא תְהִלַּת

קלא

תפלת ערבית

עשה פלא: מלכותך ראו בגיף בוקע ים לפני משה זה אלי ענו
ואמרו: יהוה ימלך לעלם ועד:

וגאמר כי-פדה יהוה את-יעקב וגאלו מיד סזק ממנו. ברוך
אתה יהוה, גאל ישראל:

השכיבנו יהוה אלהינו לשלום, והעמידנו מלכנו לחיים, ופרוש
עלינו סבת שלומך, ומקננו בעצה טובה מלסגך, והושיענו
למען שמך, והגן בעדנו והסר מעלינו אויב דבר וחרב וכעב
ויגוף, והסר שטן מלסגינו ומאחרינו, ובצל כנפיק מסתרינו. כי אל
שומרנו ומצילנו אתה, כי אל מלך חנון ורחום אתה, ושומר צאתנו
ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם. ברוך אתה יי, שומר עמו
ישראל לעד:

תקנו רבנו לאמר פסוקים אלה אחרי „השכיבנו“, ולאמר אחריהם חתימה של „יראו
עינינו“. בארץ-ישראל אין נוהגים לאמרם עפ"ד הגר"א ז"ל.

ברוך יהוה לעולם אמן ואמן: ברוך יהוה מציון שוכן ירושלים
תלוינה: ברוך יהוה אלהים אלהי ישראל עשה נפלאות לבדו: וברוך שם כבודו
לעולם וימלא כבודו את-כל-הארץ אמן ואמן: יהי כבוד יהוה לעולם ישמח
יהוה במעשיו: יהי שם יהוה מבורך מעתה ועד עולם: כי לא ישש יהוה את-
עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל יהוה לעשות אתכם לו לעם: ויבא כל-העם
ויפלו על-פניהם ויאמרו יהוה הוא האלהים יהוה הוא האלהים: והנה יהוה
למלך על-כל-הארץ ביום ההוא יהנה יהוה אסד ושמו אסד: יהי ספדך יהוה
עלינו כאשר יתלנו לך: הושיענו אלהי ישענו וקצאנו והצילנו מן-הגוים להדות

לשם קדשך להשתבחם בתהלתך: כל-גוים אשר עשית יבואו וישפחו לפניך
 אדני ויכבדו לשמך: כי גדול אמה ועשה נפלאות אמה אלהים לבדך: ואנחנו
 עמך וצאן מרעייתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך: ברוך יהוה ביום.
 ברוך יהוה בלילה. ברוך יהוה בשכבנו. ברוך יהוה בקומנו: כי בדרך נפשות
 החיים והמתים. אשר בידו נפש כלי-חי ורוח כל-בשר איש: בדרך אפקיד רומי
 פדיחה אותי יהוה אל אמת: אלהינו שבשמים יחד שמך וקנים מלכותך תמיד
 ומלוך עלינו לעולם ועד:

יְרֵאוּ עַיְנֵינוּ וְיִשְׁמַח לִבֵּנוּ וְתִגַּל נַפְשׁנוּ בִישׁוּעָתְךָ בְּאַמֶּת, בְּאֵמֶר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ
 אֱלֹהֵינוּ. יְהוָה מֶלֶךְ, יְהוָה מֶלֶךְ, יְהוָה וְיִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֹךְ הִיא
 וְלְעוֹלָמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכַבֹּד, כִּי אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֲלֵא אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמִּלְךְ
 בְּכַבֹּדוֹ תָּמִיד יִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל-מַעֲשָׂיו:

חצי קדיש. תפלת י"ח. קדיש תתקבל. עלינו לשבח. קדיש יתום.
 מ"ח אלול עד ש"ע: מזמור לדוד ה' אורי. בבית האבל: מזמור מ"ט.

ספירת העומר

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבועות
 תמימות תהיינה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו תמשים יום:
 [שבועה שבעת תספר-לה, מתחיל חרמש בקמה תחל לספר שבועה שבעות]
 ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו
 וצוננו על ספירת העומר:

היום יום אחד בעומר:

הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה בתורה ביימינו אמן סלה:
 יש נוהגים לאמר אחרי הספירה למנצח בנגינות מזמור שיר גור'. אנא בכח גור'.

ברוך ה' לעולם וכו' כי בדרך נפשות החיים והמתים, אשר בידו נפש כל חי.
 יש לשאול, למה מתחיל אשר בידך, ומסיים אשר בידו? ונראה, דהנה מצינו
 באלהו (מלכים-א' י"ז, כ"ב) שהחיה את בן האשה הצרפתית, ובאלישע שהחיה
 את בן השונמית (מלכים-ב' ד', ל"ה). רואים מזה, כי גם אנשים ניתן להם הכח
 להחיות מתים. לכן אומרים כי בדרך נפשות החיים והמתים וגם אשר בידו נפש
 כל חי. כלומר, אף האיש אשר בידו נפש כל חי ויש בכוחו להחיות מתים, גם
 הוא ביד השי"ת.